

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 4

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 1088 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 30-aprelda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Organizational Behavior and Leadership.....	12
Ibrokhim Gulomov	
Baliqchilikda klasterlarni tashkil etishning nazariy asoslari.....	20
Olim Murtazayev, Muysinov Olim Bekturmatovich	
Оценка состояния привлечения инвестиций в сферу туризма Узбекистана и механизмы управления	26
Арзиматов Бобирмирзо Зокирджон угли	
Biologik aktivlar buxgalteriya hisobni milliy va xalqaro standartlarga muvofiq takomillashtirish masalalari ...	29
Axmadaliyeva Zebo Abduxalimovna	
Aholi yashash joylarida yong'in risklarini bartaraf etish xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari	34
Aziz Zikriyoev	
O'zbekistonda ilmiy darajali kadrlar tayyorlash tizimi boshqaruvining tashkiliy tuzilmasi va vazifalari.....	42
Beknaeva Shaxnoza Vladimirovna	
Mintaqaviy turizmning iqtisodiyot rivojlanishiga ta'siri (O'zbekiston turistik xizmatlar bozori misolida).....	47
D. B. O'roqova	
Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ko'paytirishning asosiy yo'llari.....	52
Ibrohimov Boburmirzo Baxtiyor o'g'li, Sayfiddinov Sarvarbek Anvarbek o'g'li	
Sanoat korxonalarining aksiyalar bozoridagi faoliyati tahlili: muammolar va yechimlar	57
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
Qurilishda modernizatsiya va diversifikatsiya qilish asosida yangi ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish	65
Islamov Ozodjon	
Sanoat korxonalari innovatsion salohiyatini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish yo'llari.....	69
J. K. Boymurodov	
Mamlakatda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish yo'nalishlari	74
Kadixodjayeva Nilufar Raxmatullayevna	
BlokchEYn texnologiyalari yordamida raqamli iqtisodiyotni o'zgartirish	79
Karabayev Rustam Zafarovich, Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida zamonaviy mehnat bozorining rivojlanishi	86
Layli Mirzayeva	
Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirishda investitsion resurslardan samarali foydalanish mexanizmlari.....	90
Luiza Komilovna Xaydarova	
Umumta'lim muassasalari sonining ekonometrik tahlilini pedagogik metodlar yordamida amalga oshirish....	95
Ravshanova Muhayyo Maxmanazarovna	
O'zbekiston tarixiy shaharlarida turistik faoliyati shakllanishi va ularni boshqarishning nazariy asoslari.....	100
Meliqulov G'ayrat Abdug'afforovich	
Iqtisodiy rivojlanish va ilmiy tadqiqot rivojlanishining havo ifloslanish darajasiga ta'siri	107
Murodullayev Kamoliddin Sherzod o'g'li, Sadibekova Bibisora Djapparovna, Turdiqulov Farrux Ravshanjon o'g'li	
Hududlarni rivojlantirish va "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishning ekologik muammolari.....	112
Maxkamov Saidafzal Saidkamol o'g'li, Yigitaliyeva Dilnavo Mansurjon qizi	
Ekoturizm obyektining tasniflanishi va alohida xususiyatlari	118
Qodirov Azizjon Anvarovich	
Mamlakatimiz oliy ta'lim tizimida sifat menejmentidan foydalanishning konseptual asoslari	123
Saidqulova Firusa Farmonovna	
Bo'lajak iqtisodchilarning kasbiy kompetensiyalari.....	127
Shukurova Marifat Xodjiakbar qizi	
Ta'limning bosqichlari va ularning inson kapitalini shakllantirishdagi ahamiyati	131
To'rayeva Hurriyat To'yqulovna	

Hududlarda to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb etish dasturini amalga oshirishda marketingni rivojlantirish yo'llari.....	138
Xamidov O. X., Tojiyeva A. F.	
Investitsiyalar marketingining strategik aspektlari.....	145
Xodjamberdiyeva Dilnoza Bahtiyorovna	
Xorijiy investitsiyalarni jalb etishda investitsion muhit jozibadorligini oshirishga nazariy qarashlar	151
A. Bektemirov, A. A. Abdurahmonov	
Qishloq xo'jaligi raqobatbardoshligini oshirishning ilg'or xorij tajribasi.....	156
Abdulloyev Asliddin Junaydullayevich, Ochilov Narzullo Fayzulloyevich	
Sanoat ishlab chiqarish tizimining investitsion xususiyatlari.....	161
Yodgorova Xalima To'liqinovna	
Turizm sohasi uchun yuqori malakali kadrlarni tayyorlashda davlat va xususiy sherikchilikning o'zaro bog'liqligi tahlili.....	167
Raxmatov Adxam Itolmasovich	
Mamlakatimizda turizm tashkilotlari faoliyatini qo'llab-quvvatlash maqsadida marketing instrumentlari orqali samarali tizim yaratish.....	171
Suyunova Kamilla Baxromovna	
Qishloq xo'jaligida agrokimyo xizmatlar ko'rsatishning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari.....	175
Tabayev Azamat Zaripbayevich	
Yashil iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilishni faollashtirish muammolari.....	180
Xomitov K. Z., Masharipova S. R.	
Considerations on the Problem of Illegal Migration and Human Trafficking	185
Azamatova Gulmira Bayirbekovna, Otarbayeva Guljan Kobeyevna	
Sustainable Development and Environmental Economics in Uzbekistan: A Focus on Carbon Pricing and Renewable Energy	188
Muhammadiyev Po'latjon Ilhomjon o'g'li, Urganbayeva Dilnoza Toxtasinovna	
The use of Digital Technologies in the Provision Of Utilities to the Population	194
Mamanazarov Oybek Shomurodovich, Inoyatova Durdona Shoxaydarovna, Alijonov Jamshid Alijon o'g'li	
The Current State of the Digital Economy in the Agrarian Sphere: Problems and Solutions	198
Babadjanov Abdirashid Musayevich	
Behavioral Theory of the Firm.....	203
Egamberdieva Oydin Abror qizi	
The Role of Information Technologies in Increasing the Capitalization of Commercial Banks	209
Egamova Makhfurat Esanovna	
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан	213
Абдуллоев Фуркат Олимджонович	
Совершенствование методологии экспертизы инвестиционных проектов	218
Бекимбетова Гулнора Маратовна	
Методические подходы к формированию механизмов стратегического управления развитием химической отрасли.....	225
Бибутова Шахло Саъдуллаевна	
Меры по снижению доли теневой экономики в стране.....	230
Махмудова Юлдузхон Бахромжон кизи, Сафаров Гиёсиддин Абдуллаевич ўғли	
Формирование национальной инновационной системы – одна из приоритетных задач повышения конкурентоспособности Республики Узбекистан	234
Н. М. Махмудов, А. А. Алиев, З. А. Мирзоев	
Мониторинг и анализ современного состояния и развития промышленности в Узбекистане.....	239
Назарова Раъно Рустамовна, Исмоилова Малика Дилшодовна	
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов.....	245
Раупов Жамшид Рашидович	
Роль применения ключевых показателей эффективности труда на предприятиях.....	251
Рахматуллаева Шахноза Хамидовна	

Влияние цифровой трансформации на инвестиционную привлекательность Узбекистана.....	257
Саиткамоллов Мухаммадхожа Сабирходжа угли, Маркабаева Жансая Айбек кызы	
Организация и координация методической помощи при управлении педагогическими кадрами	263
Хакимова Майя Юрьевна	
Интеграция узбекистана в мировое экономическое содружество путем унификации бухгалтерского учета на основе МСФО	268
Зарипова Саёхат Зафаровна	
Tijorat banklari tomonidan investitsiya loyihalarini moliyalashni rivojlantirish imkoniyatlari.....	273
Abduqodirova Ozoda Anvarjon qizi	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarga ajratilgan kreditlarning joriy tahlili.....	278
Abdusalomov Jaxongir O'ktam o'g'li	
Globalashuv sharoitida mamlakatimizda sug'urta bozorini raqamlashtirishning ahamiyati	284
Anvarova Z.	
The Role of Parents and Teachers in Promoting a Healthy Lifestyle in Children	288
Axtamov Djamshed Baxromovich	
A Study of the Importance of Green Economy in Uzbekistan Sustainable Economic Development and its Measurement Indicators in Relation to Environment	293
Ataniyazova Maksuda Baltayevna, Tairova Zarnigor Mammad qizi	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot tuzishning zarurligi.....	298
Avazov Ilxom Ravshanovich	
Foydani soliqqa tortish obyekti sifatidagi iqtisodiy tarkibi.....	303
Axrоров Zarif Oripovich	
Surxondaryo viloyatida aholining uy-joy bilan ta'minlanganlik darajasini tahlili.....	311
Ibragimov Qobil To'xtamishovich	
Review of Methodological Approaches to Enterprises Financial Condition Analysis.....	316
Ismailova Maxbuba Mirxalilovna	
Innovatsion rivojlanish sharoitida xizmat ko'rsatish sohasini tasniflanishining nazariy va ilmiy asoslari.....	321
Masharipova Manzura Alimbayevna	
Korxonalarda benchmarking strategiyalarini qo'llashning ijtimoiy-iqtisodiy mexanizmlari.....	327
Narziyeva Dilafuruz Muxtorovna	
Davlat budjetining soliqsiz daromadlari shakllanishini takomillashtirish yo'llari.....	332
O'ktamova Nargiza Narzulla qizi	
Mamlakatimizda sanoat ishlab chiqarishi korxonalarining rivojlanish holati tahlili.....	336
Olimov Maqsudjon Komiljon o'g'li	
Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobotni moliyaviy hisobotning xalqaro standartlar talablari asosida tuzish.	341
Pardayeva Zulfizar Alimovna	
Raqamlashtirish sharoitida qo'shma korxonasi faoliyatining tahlili.....	345
Rashidov Jamshid Xamidovich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishida oilaviy tadbirkorlikning o'rni.....	350
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Saloxiddinov Zuxriddin Nuriddin o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmat ko'rsatishning ilmiy asoslari.....	354
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida telekommunikatsiya sohasini rivojlantirish ilmiy asoslari.....	358
Toshmatov Salohiddin Zayniddinovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarni joriy etishning huquqiy masalalari	362
Turg'unov Saloxiddin Jamol o'g'li, Mirzayeva Mohidil Vohidovna	
Zamonaviy sharoitlarda korxonalarining moliyaviy baqarorligini yaxshilash masalalari	368
Usmanova Guljahan Ulug'bek qizi	
Franshizalarni jalb qilishda davlat boshqaruvi tizimida marketing tadqiqotlarining ahamiyati	373
Xodjayev Anvar Rasulovich	
Transport Decarbonization Strategy	379
Yarashova Vasila Kamalovna, Muradov Bekzod Xidirnazar ugli	

Temir yo'l transportida ishlab chiqarish faoliyatining iqtisodiy samaradorligini oshirish	384
Yermatova Dilnoza Axmadjonovna	
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari	389
Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	
Issiqlik ta'minoti xizmatlarini ko'rsatish samaradorligi va sifatini baholash ko'rsatkichlari tizimi	392
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
Issiqlik ta'minoti xizmatlari sifatiga ta'sir etuvchi omillar va ularni baholash	396
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
Jismoniy shaxslarning mol-mulkiga soliq solishni takomillashtirish.....	401
Abdullayev Zafarjon Alijonovich, Zaydullayev Abduhabib Boliqul o'g'li	
Sug'urta tashkilotlarida hisob siyosatini ishlab chiqishning ahamiyati.....	406
Abduraimova Maftunaxon Axmatovna	
Bank risklarini boshqarishning xalqaro tajribalari.....	411
Abdurasulov Jaxongir Abduvaliyevich	
Tadbirkorlik subyektlari ijtimoiy ma'sulligini ta'minlash mexanizmining amal qilish darajasi.....	418
Bayisbayev Javlon Nurlanovich	
Qishloq aholisining qishloq xo'jaligida bilim va innovatsiyalarni o'zlashtirishiga ta'sir etuvchi omillarni iqtisodiy baholash (Samarqand viloyati misolida).....	423
Bozorova Lobar Nuralevna	
Направления совершенствования инновационных стратегий в деятельности промышленных предприятий	429
Дониерова Зухрабону Алишер кизи	
Mol-mulk solig'ining korxonalar faoliyatiga ta'siri.....	434
Qudiyarov Kishibay Ramatullayevich	
Banklar reytingini aniqlash va barqarorligini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari.....	440
Maxmudov Omon Tuxtayevich	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida tijorat banklarining aktiv va passiv operatsiyalarini innovatsion usullar orqali boshqarishni takomillashtirish	444
Mo'minova Ma'suda Baxtiyarovna	
Auditorlik tekshiruvini dasturiy ta'minot asosida tashkil etish: muammo va yechimlar.....	449
Nazarova Kamola Sattoral qizi	
Ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirishning davlat tomonidan tartibga solish konsepsiyasi.....	455
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich	
O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning ahamiyati hamda uni rivojlantirish istiqbollari	462
Nurullayeva Shaxnoza, Saydullayeva Saodat	
Tijorat banklari inson kapitali samaradorligini baholashda KPI ko'rsatkichlaridan foydalanish mexanizmlari.....	469
Turaeva Mastura Kurbanovna	
Сущность и особенности инвестиционно-строительного процесса	473
А. Бектемиров, Б.М.Абдувалиев	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni boshqarishning dolzarb masalalari.....	480
Saidov Hayotjon Raxmatulloyevich	
Tijorat banklarida kredit operatsiyalari hisobini takomillashtirish.....	484
Sa'dullayeva Asaxon Muzaffarovna	
Ko'p tarmoqli fermer xo'jaliklarining raqobatbardoshlikni baholash usullari	487
Abdulloyev Asliddin Junaydullayevich, Teshayev Mirolim Djumayevich	
Tadbirkorlik subyektlarida soliq yukini optimallashtirish mexanizmi.....	492
To'xsanov Qudratillo Nozimovich	
Davlat sektorida ichki audit tadbirlarini umumiy rejalashtirish	497
Xamidova Z. U.	

Aholi moliyaviy savodxonligini oshirish va uning ahamiyati.....	503
Xudayarova Xurshida Abdunazarovna	
Kambag'allikni qisqartirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	507
Xudoyberdiyev Jamshid Juraboy o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalarida buxgalteriya hisobi va ichki auditni takomillashtirish.....	513
Shaymatova Nargiza Ashurovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida sug'urta xizmatlari.....	518
Shodmonova Odina G'ofur qizi	
Fuqarolar davlat pensiya ta'minoti tizimining amaldagi holati tahlili.....	522
Sholdarov Dilshod Azimiddin o'g'li	
Aholiga bank xizmatlari ko'rsatishning ijtimoiy ahamiyati.....	527
Eldor Uskanov	
Innovatsion boshqaruvning ilg'or xorijiy tajribalari	532
Yusupova Jamila Karamatdinovna	
Neft-gaz korxonalari moliyaviy-iqtisodiy faoliyati natijalari tahlili ("O'ZBEKNEFTGAZ" AJ misolida)	536
Umurzoqov Jamoliddin Sherbekovich	
Korxonalarda savdo marketing faoliyati samaradorligini baholash.....	543
Sobirov Azizbek Avzbekovich	
Moliyaviy firibgarliklarga qarshi kurashishda raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari.....	550
Gadaev Ismat Yadgarovich	
Hududlarda islom iqtisodiyoti tamoyillari asosida amalga oshirilgan investitsion loyihalar: to'siqlar va yechimlar	553
Irgasheva Gulbahor Sodiqovna	
O'zbekistonda investitsiyalardan samarali foydalanish asosida oziq-ovqat sanoati samaradorligini oshirish yo'llari.....	556
Kobilova Nasiba Xurramovna	
Foreign Economic Relations as a Factor of Effective Functioning of the Economy	563
Bakhodurova Sulkhiya Azizkhodjaevna, Li Marina Rudolfova, Mukhtarova Donata Ravshanbekovna, Romashkin Roman Anatolyevich	
Modern Approaches to the Organization and Development of the Consumer Services Market.....	568
Musyeva Shoira Azimovna	
Ishlab chiqarish siklini qisqartirishning iqtisodiy samaradorligi.....	572
Odina Nabiyevena Tuychiyeva, Nazarova Latofat Toirjon qizi	
Asalarichilik mahsulotlari bozorida marketing strategiyasini amalga oshirish.....	577
Rashidova Xadicha Tursunaliyeva	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida bank faoliyatini iqtisodiy-matematik modelashtirish yo'llari	583
Raxmanov Mexridin Sindarovich	
Korporativ boshqaruv amaliyoti bo'yicha hisobot tuzish bo'yicha xorijiy tajriba.....	588
Tashmatov Rustam Xusanovich	
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari	594
Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	
Iqtisodiyotda turizm o'rnini statistik baholash uslubiyoti.....	597
Zilola Jumanova	
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан	604
Абдуллоев Фуркат Олимджонович	
Блокчейн-технология и информационная безопасность в цифровой экономике Узбекистана.....	609
Кадиров Алишер Исмаилович	
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов	613
Раупов Жамшид Рашидович	
O'zbekistonda zamonaviy kabel va sim mahsulotlari ishlab chiqaruvchi korxonalar faoliyatiga nazar.....	619
Rashidova Odina Olimjon qizi	

Современные тенденции развития валютных отношений в Узбекистане	624
Камалов Камоладдин Кахрамонович	
Sug'urta sohasining O'zbekiston iqtisodiyotidagi o'rni	628
Sharobiddinov Akramjon Goyibbayevich	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning xorij tajribasi va undan O'zbekistonda foydalanish yo'nalishlari	632
Fayziyeva Aziza Azamat qizi	
Modeling the Stackelberg strategy in a linear model (linear city) Hotteling.....	637
Musayeva Shaira Azimovna, Usmonova Dilfuza Ilkhomovna	
Mulkning kapitallashuvi darajasini iqtisodiy jihatdan amalga oshirish samaradorligini baholash uslublari.....	646
Norboyev Odil Abrayevich	
Tijorat banklarining kredit portfelini amaliy holati va ekonometrik tahlillari: atb "Aloqabank" misolida.....	651
Norov Akmal Ruzimamatovich, Norova Nozima Nabiyeвна	
O'zbekistonda "yashil iqtisodiyot" muhitida kreditlash va moliyalashtirish imkoniyatlari	656
Taxir Urkinbayev	
Budjet tashkilotlarida ichki nazorat tizimini tashkil qilishning xususiyatlari.....	660
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
Chinese Commercial Banks Experience in Asset Diversification	665
Uktamova Nozima Narzulla kizi	
Sanoat taraqqiyotida ishlab chiqarish korxonalarini ustuvor rivojlantirish istiqbollari.....	669
Yadgarov Akram Akbarovich	
Анализ деятельности коммерческих банков Узбекистана по кредитованию физических лиц.....	675
Базарова Нигора Равшановна	
Mahalliy va xorijiy investitsiyalarni jalb etishning innovatsion jarayonlarga ta'sirini baholash.....	686
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	691
Kuziyeva Nargiza Ramazanovna, Xusanov Faxriddin Jamoliddin o'g'li	
Tashqi mehnat migratsiyasi.....	696
O. N. Djurayev	
Raqamli iqtisodiyotda sanoat tarmog'ining davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishini baholash	701
Otaboyeva Dildora	
Nobank kredit tashkilotlarining moliyaviy xizmatlari sifatini oshirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi	707
Raimov Xurshid Muxtorovich	
Tijorat banklarida moliyaviy injiniringni qo'llash istiqbollari	713
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
O'zbekiston Respublikasi moliya bozorida tijorat banklari faoliyati: muammo va yechimlar	718
Toymuxamedov Ibroxim Rixsiboevich, Jumaev Islombek Akram o'g'li	
Agrar ta'lim tizimida boshqaruv samaradorligini oshirish yo'llari	725
Boltayev Nurali Shiramatovich, Beglayev Uchqun Xurramovich, Abdiyev Izzat Risqiboyevich	
O'zini o'zi band qilgan shaxslardan olinadigan soliqlarni takomillashtirish orqali yashirin iqtisodiyotni jilovlash masalalari	733
Davranov Iskandar Jumayevich	
Iqtisodiy konsentratsiyalarni tartibga solish va nazorat qilishni takomillashtirish.....	740
Luqmanov Sharifxon A'zam o'g'li	
Role of Private and Public Kindergartens in Early Childhood Development.....	746
Makhmudova Munisakhon Abbos qizi	
"Yashil" enegriya quvvatlarini barpo etish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash asosi sifatida.....	751
Muminova Elnoraxon Abdukarimovna, Umarova Dilnoza Oybek qizi	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda CVP-tahlilni tashkil etishning muammoli jihatlari	756
Qlichev Baxtiyor Pardayevich	
Korxonada likvidlik riskini minimallashtirish orqali uning moliyaviy barqarorligini saqlab qolish	761
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	

Развитие международных торгово-экономических связей Республики Узбекистан	768
Ким Татьяна Валерьевна, Гофуржонova Шахрибону Бахромжон кизи	
Kapital qurilishni boshqarish samaradorligini oshirishning dolzarb masalalari	776
A. Bektemirov, M. U. Sarimsoqov	
O'zbekiston mehnat bozorida yoshlarning ish bilan bandlik darajasini oshirish.....	782
Mambetjanov Qahramon Qurbandurdiyevich, Bahromov Shahzod Fazliddinovich	
Роль имиджа в улучшении инвестиционной привлекательности высших учебных заведений.....	789
Жанзаков Бекзот, Жонузоков Мирзабек	
Innovatsion kichik tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash bo'yicha xorij tajribasi va uni mamlakat iqtisodiyotida qo'llash imkoniyati.....	797
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Eshqulova Dilorom Abduravupovna	
Перспективы развития банковского сектора в Узбекистане для иностранных туристов	804
Муминов Шахзод Низомиддинович, Каримова Азиза Махомадризовна	
Innovatsion faoliyat moliyaviy modellari va mexanizmlarini rivojlantirishning konseptual asoslari	808
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Qishloq xo'jaligi tarmoqlarini innovatsion rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajribalar va ulardan respublikamizda samarali foydalanish yo'llari	816
Ishniyazov Baxrom Normamatovich	
Turistik xizmatlarining o'ziga xos xususiyatlari va marketing tadqiqotlari.....	821
Berdikulova Iroda Rayimqulovna	
Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi: asosiy muammolar va rivojlanishining ustuvor yo'nalishlari	825
Yeshimbetov Uktamjon Xudaybergenovich	
Iqtisodiyotning erkinlashtirilishi sharoitlarida kichik biznes sektori rivojlanishining imkoniyatlari.....	834
Botirova R. A., Sirojiddinov I. Q.	
Kriptovalyuta va blokcheyn tadqiqotlari: tendensiyalar va istiqbollar	837
Berdikulov Jurabek	
Bank risklarni monitoring qilish tizimini takomillashtirish	839
Hamroyev Sherzod Axtamovich	
O'zbekiston hududlariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda ko'p qavatli "yashil" fermer xo'jaliklarini tashkil etishning ahamiyati	845
Turdimuratova Aziza Alisherovna	
Surxondaryo viloyatining mahalliy budjet daromadlarini oshirish yo'llari va uni arima modeli asosida prognozlash.....	848
Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi	
Qishloq xo'jaligi tarmog'ining mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni va undagi tarkibiy o'zgarishlarni statistik baholash.....	858
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatish korxonalarining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati	865
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
Turizm bozorini rivojlantirishda mehnat bozorining tutgan o'rni va ahamiyati	874
Berdikulova Iroda Rayimqulovna, Berdikulov Jurabek	
Проблемы расчета определения и планирования прибыли предприятий в условиях модернизации экономики	878
Алиева С. С.	
Роль применения информационных технологий "BLOCKCHAIN" в совершенствовании системы бухгалтерского учета Республики Узбекистан.....	883
Холбеков Расул Олимович	
Sanatoriy-sog'lomlashtirish muassasasida ichki audit qanday amalga oshiriladi: usullari	888
Shafkarov Faxriddin Xudayberdievich	
Tashqi savdo operatsiyalarining yagona elektron axborot tizimida umidsiz qarzdorlik masalasi	894
Tashmuxamedov Dilmirod Mirabzalovich	

Принципы формирования отчета о финансовых результатах в национальной и зарубежной практике.....	899
Эргашева Шахло Тургуновна	
Xalqaro raqamli integratsiyaning O'zbekiston an'anaviy banklarning raqobat muhitiga ta'siri.....	909
Abdujabbarov Abdurasul Abdurashid o'g'li	
O'zbekistonda turizm sohasida kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish: muammolar va strategiyalar.....	917
Eshmurodov Rustam Sayfiddin o'g'li	
Yoshlar turizmini rivojlantirishda ommaviy va alternativ turizmning o'rni hamda volontyorlikning xususiyatlari.....	920
Allayor Norboyev Ismoilovich	
Parrandachilik statistikasi ko'rsatkichlar tizimini shakllantirishning nazariy asoslari.....	924
Bobomuratov Imomqul Islamovich	
Iqtisodiyotda kambag'allik darajasini qisqartirishda moliya bozori instrumentlaridan foydalanish imkoniyatlari.....	929
Shaxnoza Qobilova	
Sohibqiron Amir Temur va Adam Smitning soliqlarga bo'lgan qarashlarining xususiyatlari to'g'risidagi fikrlar	934
Alimov Ilxomjon Ikromovich	
O'zbekiston Respublikasida zamonaviy bank xizmatlarinin rivojlantirish istiqbollari (O'ZMILLIYBANK AJ misolida).....	940
Kadirov Laziz	
Milliy barqaror rivojlanish sohasidagi maqsad va vazifalarni amalga oshirishda iqtisodiy indikatorlar tahlili .	943
Xoshimov Sobir Murtazayevich	
The Role of Artificial Intelligence in Digital Transformation	947
Raimjonova Madina Asrarovna	
Tadbirkorlikda innovatsion faoliyatni moliyalashtirish masalalari	951
Otaxanov Sardorbek Maxammadali o'g'li	
Tadbirkorlik faoliyati samarasini oshirishda iqtisodiyotni rivojlantirishning strategik yo'nalishlari	954
I. M. Kamoliddinov, Sodiqov Maqsudjon Abduolimovich	
Tadbirkorlik subyektlarini soliq mexanizmi orqali rivojlantirish masalalari.....	957
Akbarov Akramjon Ibroximjonovich	
Yashil investitsiya samaradorligini oshirish masalalari.....	961
Ibrohimov Muhammadjon Abdullajanovich	
Yengil sanoat korxonalarini rivojlantirish va eksport imkoniyatlarini oshirish yo'llari	964
K. M. Umarkulov	
"Yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishda tadbirkorlik faoliyati va uning hissasini oshirish masalalari	968
G. T. Mamajanova	
Kichik biznes faoliyatini qo'llab-quvvatlashda mahalliy boshqaruv bilan mushtarak jihatlarining o'ziga xos xususiyatlari.....	972
Ubaydullayev Akmal Tulkinboyevich	
Aholini ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning tashkiliy-huquqiy asoslarini takomillashtirish masalalari.....	978
Tursunov Abdulla Qoraboshevich	
Институциональные концепции устойчивого развития в рамках стратегического управления экономикой региона.....	982
Сеитова Лейла Пулатовна	
Hududlarda turistik destinatsiyalarni majmuaviy rivojlantirishda raqobatbardoshlik strategiyasini takomillashtirish istiqbollari.....	990
Mirzayev Abdullajon Topilovich	
Современное состояние развитие системы железнодорожного транспорта	994
Саримсакова Малохат Хикматуллаевна	
Relevance of Benchmarking in Industrial Enterprises.....	997
Uktamjonova Zulayxo Anvarjon qizi	

Aholini ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning tashkiliy-huquqiy asoslarini takomillashtirish masalalari.....	1002
Tursunov Abdulla Qoraboshevich	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida davlat xususiy sheriklik asosida byudjetdan ajratilayotgan mablag'larning holati tahlili.....	1006
Xalilova Sh. G'	
Направления обеспечения конкурентоспособности во внешнеэкономических связях.....	1009
Ахмедов Икром Акрамович	
O'zbekistonda natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirish mexanizmini rivojlantirish.....	1023
Primova Nigora Ikrom qizi	
Kichik biznes korxonalarida B2B bozorini tizimli tashkil etishning uslubiy jihatlari.....	1030
Zakirova Gulnoza Qudratovna	
Current Trends in Agrotourism in Uzbekistan: Demand, Needs, and Motives of Agritourists	1034
Iroda Abdieva Gayrat kizi	
Современное состояние достойного труда специалистов транспорта в условиях цифровизации.....	1039
Абдуллаева Нигора Шамсиддиновна	
Обоснование методов оценки совершенствования конкурентоспособности предприятий легкой промышленности	1043
Тухтасинова Мухайё Мирзасултоновна	
Проблемные аспекты трансформации финансовой отчетности бизнеса юридических лиц	1049
Шин Инесса Олеговна	
Cross-Cultural Management is a Separate Field of Science and Discipline.....	1055
Umarova Zulaykho, Rakhmanova Zilola	
Tadbirkorlik subyektlarida xalqaro sifat standartlarini joriy etish tahlili.....	1058
Oqboyev Alisher Rasuljanovich	
O'zbekiston iqtisodiyotida kichik biznesning o'rni	1062
Jo'rayev Ilhomjon Kamolidinovich	
Iqtisodiy inqiroz davrida kredit xizmatlari bozorini davlat tomonidan tartibga solishning xorijiy modellari....	1066
Kurbonov Rustam Radjabovich	
Raqamli transformatsiya konsepsiyalari va uning ahamiyati.....	1071
Abdurahmonov Abdumalik Abdurashidovich	
O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tashkilotlarini davlat-xususiy sheriklik asosida moliyalashtirishning istiqbollari.....	1078
Xalilova Shoxsanam G'ayrat qizi	
"EIZ" hududida soliq va bojxona rejimlari uchun imtiyozlarni tahlil qilish	1083
Xusanov Durbek Nishonovich, Djurayeva Iroda Bahrom qizi	

“EIZ” HUDUDIDA SOLIQ VA BOJXONA REJIMLARI UCHUN IMTIYOZLARNI TAHLIL QILISH

Xusanov Durbek Nishonovich

Iqtisod fanlari doktori, “Renaissance” University,
“Iqtisodiyot” kafedrası mudiri, professor

Djurayeva Iroda Bahrom qizi

Basic doctoral student, Tashkent State University of Economics

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasi hududidagi maxsus iqtisodiy zona ishtirokchilari uchun qonunchilikda belgilangan soliq va bojxona imtiyozlari turlari, shakllari o'rganiladi va tahlil etiladi. Maxsus iqtisodiy hudud ishtirokchilarning respublika hududidagi boshqa xo'jalik yurituvchi subyektlardan farqli ravishda to'laydigan soliq turlari va bojxona yig'imlari yoritiladi. Kelajakda ushbu hududlarni rivojlanishida preferensiyalar va strategiyalarning maqsadi o'rganiladi.

Kalit so'zlar: Maxsus iqtisodiy zona, erkin iqtisodiy zona, soliq imtiyozlari, soliq stavkalari, bojxona rejimi, preferensiya, strategiya.

Abstract: This article examines and analyzes the types and forms of tax and customs benefits established by legislation for the participants of the special economic zone in the territory of the Republic of Uzbekistan. The types of taxes and customs duties that the participants of the special economic zone pay differently from other economic entities in the territory of the republic are highlighted. In the future, the purpose of preferences and strategies in the development of these areas will be studied.

Key words: Special economic zone, free economic zone, tax benefits, tax rates, customs regime, preference, strategy.

Аннотация: В данной статье рассматриваются и анализируются виды и формы налоговых и таможенных льгот, установленных законодательством для участников специальной экономической зоны на территории Республики Узбекистан. Выделены виды налогов и таможенных пошлин, которые участники специальной экономической зоны уплачивают иначе, чем другие хозяйствующие субъекты на территории республики. В дальнейшем будут изучены цели преференций и стратегии развития этих направлений.

Ключевые слова: Особая экономическая зона, свободная экономическая зона, налоговые льготы, налоговые ставки, таможенный режим, преференции, стратегия.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi va EIZ hududida soliq rejimini tartibga soluvchi asosiy normativ-huquqiy hujjatlar O'zbekiston Respublikasi Prezidenti va hukumatining turli farmon va qarorlari bilan birga O'zbekiston Respublikasi soliq kodeksi hisoblanadi. Maxsus iqtisodiy zonalar mamlakat iqtisodiy rivojlanishida katta ahamiyatga ega bo'lganligi sababli rivojlangan mamlakatlar ushbu hududlarni tashkil etishda ko'proq iqtisodiyoti yaxshi rivojlanmagan qoloq hududlarda tashkil etishga e'tibor qaratadi va bir qancha imtiyozlar taqdim etadilar. Iqtisodiyoti rivojlanayotgan mamlakatlarda esa ushbu hududlar ko'proq xorijiy investitsiyalarni jalb etish va bu bilan qoloq hududlardagi infrastrukturani yaxshilashga e'tibor qaratadilar. Jahon amaliyotida birinchi tashkil etilgan erkin iqtisodiy hududlar asosan erkin savdo hududlari, erkin bojxona hududlari sifatida yuritilgan. Ushbu hududlar xalqaro tovar ayirboshlash va yetkazib berish hech qanday qiyinchiliklarsiz amalga oshishi uchun dengiz portlari yaqinida joriy etilgan.

So'nggi yillarda EIZlar tashkil etish tobora ommalashib bormoqda, chunki ko'plab mamlakatlar tez o'zgarib integratsiyalashib borayotgan jahon iqtisodiyotida iqtisodiy rivojlanishga ko'maklashish va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish muhimligi katta ahamiyat kasb etmoqda. Bugungi kunda 147 ta davlatlarda 5400 dan ortiq maxsus iqtisodiy zonalar mavjud bo'lib, bu ko'rsatkich 5 yil avval 4000 ga yaqin bo'lgan¹. Maxsus iqtisodiy zonalar taqdim etilgan imtiyozlar hamma mamlakatlarda turlicha bo'lishi mumkin. Masalan Rossiyada 50 ta maxsus iqtisodiy zonalar² mavjud bo'lib, EIZ hududining rezidentlari bo'lgan kompaniyalar 10 yil davomida

¹ Доклад о мировых инвестициях | ЮНКТАД (unctad.org)

² Особые экономические зоны (economy.gov.ru)

mol-mulk solig'ini, besh yil davomida yer va transport soliqlarini to'lamasliklari mumkin. Foyda solig'i stavkalari ham aynan maxsus iqtisodiy zona ishtirokchilariga ish faoliyatini boshlash davrida kamaytirilgan stavkalarda joriy etilgan.

- Birinchi sakkiz yil uchun soliq stavkasi 2%,
- To'qqizinchi yildan o'n to'rt yilgacha - 7%,
- O'n to'rt yildan keyin - 15,5%.

Mamlakatimizni barqaror iqtisodiy rivojlanishida ham maxsus iqtisodiy zonalarining ahamiyati ortib bormoqda. Xususan, "O'zbekiston-2030" strategiyasida ham aks ettirilgan asosiy g'oyalardan biri bu barqaror iqtisodiy o'sish orqali daromadi o'rtaqchadan yuqori bo'lgan davlatlar qatoridan o'rin olish etib belgilangan³. Jumladan, monopol sohalarni izchil bozor tamoyillariga o'tkazish, iqtisodiyotda xususiy sektor ulushini oshirish va tadbirkorlarga eng qulay sharoitlar yaratish uchun soliq tizimining barqarorligini ta'minlash maqsadida biznes uchun qo'shilgan qiymat va foyda soliq stavkalari uch yil davomida oshirilmagligini kafolatlash, soliq tizimini to'liq raqamlashtirish, soddalashtirish va barcha tadbirkorlar uchun teng imkoniyatlar yaratish, rasmiy sektor – nolegal faoliyatdan afzal va manfaatli bo'lishi uchun barcha zarur sharoitlarni ta'minlash borasida maqsadlar belgilab berilgan.

Shuningdek, Milliy iqtisodiyotning eksport salohiyatini kuchaytirish va uning tarkibida qo'shilgan qiymati yuqori bo'lgan mahsulotlar ulushini keskin oshirishda eksport hajmini 2 barobar oshirish va 45 milliard dollarga yetkazish, eksportchi korxonalar sonini 6,5 mingtadan 15 mingtaga yetkazish hamda dunyoning 50 ta nufuzli brendlari bilan maxsus iqtisodiy zonalarini tashkil qilish eng ustuvor vazifalar sifatida belgilangan⁴. Ushbu maqsadlarni amalga oshirishda investitsion jozibadorlikning o'rni katta bo'lib, binobarin xorijiy investitsiyalarning mamlakatga kirib kelish oqimini ta'minlab beruvchi eng asosiy omil bo'lib ximat qiladi. Ushbu maqolada investitsion jozibadorlikning tarkibiga kiruvchi eng muhim indikatorlardan biri bo'lgan maxsus iqtisodiy zonalariga taqdim etilgan soliq va bojxona rejimi imtiyozlari o'rganiladi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Erkin iqtisodiy hududlar XX asrning muhim tarkibiy o'zgarishlaridan biri bo'lib jahon iqtisodiyotiga kirib keldi desak mubolag'a bo'lmaydi. Chunki, kapital va tovar harakatining erkin ayirboshlanishini ta'minlab beruvchi bunday hududlarning paydo bo'lishi ushbu hududlarda joylashgan mamlakatlarning milliy iqtisodiyotida katta o'rin tutib kelmoqda. Bu borada izlanishlar olib borgan xorijiy olimlardan J.Zhan erkin iqtisodiy hududlar xorijiy sarmoyalarni jalb qilish, mahalliy kompaniyalarni global qiymat zanjirlariga integratsiyalash, eksportga yo'naltirilgan o'sishni rag'batlantirish va bandlikni ta'minlash uchun investitsion infratuzilma va xizmat ko'rsatuvchi provayder⁵ deya tarifiyladi. T.Avishek fikricha, erkin iqtisodiy zonalar alohida ajratilgan bojsiz anklav bo'lib, savdo operatsiyalari, bojxona va tariflar uchun chet el hududi bo'lib hisoblanadi⁶. I.Shablinskiy bu haqida quyidagicha ta'rif beradi. Erkin iqtisodiy hudud har qanday import qilinadigan tovar odatda bojxona hududidan tashqarida bo'lishi va oddiy bojxona nazorati ostida bo'lmagani kabi qo'llab-quvvatlovchi soliqlar va soliqlarni hisobga oladigan davlat hududining bir qismidir⁷. N.A.Orlova ta'kidlashicha maxsus iqtisodiy zonani "biznes, jumladan, soliq, bojxona, ma'muriy va fuqarolik huquqi imtiyozlari va kafolatlariga ega bo'lgan maxsus huquqiy tartib o'rnatiladigan mamlakatning nisbatan xavfsiz holatga ega qismidir" deya fikr bildiradi⁸.

Yana bir olim A.Kuznetsov: "Erkin iqtisodiy hududdagi xorijiy tovarlar hech qanday bojxona to'lovlarisiz saqlanishi, sotilishi yoki xarid qilinishi mumkin bo'lgan hudud", deya tarifiyladi⁹.

Mamlakatimiz iqtisodchi olimlari tomonidan ham erkin iqtisodiy hududlardagi imtiyozli tartib va ma'muriy boshqaruv sohasiga ko'proq e'tibor qaratilgan holda qator ta'riflar berilgan. M.A.Raimjonovanning talqinicha "Mamlakat hududida maxsus iqtisodiy rejim va ma'muriy boshqaruvga ega bo'lgan, davlat aralashuvi kamaytirilgan va ayni vaqtda uning nazoratidan butkul ozod etilmagan, boshqa hududlarida amal qilmaydigan imtiyoz va rag'batlantirishlar beriladigan hudud – erkin iqtisodiy hudud¹⁰. Shuningdek, yana bir olim Sh.I.Mustafaqulov erkin iqtisodiy hududlarni yaratish, ularga imtiyozlar taqdim etishda o'zgacha yondashuvni ochib bergan. Sh.I.Mustafaqulovning ta'kidlashicha, erkin iqtisodiy hudud – bu mamlakatning imidji ham. Erkin iqtisodiy

3 "O'zbekiston —2030 strategiyasi" O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 11.09.2023 yildagi PF-158-son

4 "O'zbekiston — 2030 strategiyasi" O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 11.09.2023 yildagi PF-158-son

5 Zhan, J. X., J. Karl. "Investment Incentives for Sustainable Development". In Tavares-Lehmann, 2016. <https://worldinvestmentforum.uncad.org/session/free-special-economic-zones-challenges-and-opportunities>

6 The Economic Times <https://economictimes.indiatimes.com/news/economy/policy/what-is-special-economiczone/articleshow/1164460.cms>

7 Shablinskiy I. G. Таможенные процедуры и логистика. Правовая поддержка, - М.: Alpina Publisher. 2007 г. - S.179. <https://cyberleninka.ru/article/v/osobyie-ekonomicheskie-zony-kak-instrument-antikrizisnoy-politiki>

8 Рыбаков S.A., Орлова N.A. Особые экономические зоны в России: Налоговые льготы и преимущества. - М.: Vershina, 2006. – S. 240.

9 Kuznetsov A. Свободные зоны и национальная экономика // Мировая экономика и международные. otnosheniya. – 1990. №12. – S. 24.

10 Raimjonova M.A. O'zbekistonda erkin iqtisodiy hududlarga investitsiyalarni jalb qilish: nazariy asoslar, hozirgi holati va istiqbollari. Monografiya –T.: Extremum-press. 2013. – 76-b.

hududlar, hatto, yomon faoliyat yuritgan taqdirda ham mamlakatni liberallashtirishga xizmat qiladi. Erkin iqtisodiy hudud qaysi mamlakatda, uning qaysi hududida yaratilmasin, u ijtimoiy loyihadir. Hududni yaratish nafaqat hudud uchun qo'shimcha daromad keltiradi, balki butun mamlakat uchun turli shaklda foydali qaytim beradi¹¹.

Bunday ta'riflardan ko'rinib turibdiki, olimlar tomonidan erkin iqtisodiy hududlarga tadbirkorlik subyektlari uchun "qulay biznes muhiti" sifatida qaralmoqda.

Mamlakatimizda maxsus iqtisodiy zonalar yaratish va hududlar infrastrukturasini rivojlantirish borasidagi g'oyalar o'tgan asrning 80-yillar oxirida ko'rib chiqilgandi. O'sha vaqtning o'zida ko'pgina mutaxassislar bu hududlarni respublika iqtisodiyotini qayta isloh qilishning yangi mexanizmi va istiqboli deb sanashgandi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotlar davomida ilmiy abstraksiya, analiz va dialektik, induksiya va deduksiya kabi usullardan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Erkin iqtisodiy zonalarini tashkil etishda iqtisodiyotning ochiqlik prinsipi iqtisodiy islohotlarni amalga oshirishda asosiy bo'g'inlaridan biri hisoblanadi. Shu sababli erkin iqtisodiy zonalarini huquqiy maqomini ta'minlash iqtisodiyotning ochiqlik prinsipini ta'minlashda eng muhim shartlaridan hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Erkin iqtisodiy zonalar faoliyatini jadallashtirish va kengaytirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" 2016-yil 26-oktabrdagi PF-4853-son Farmonida EIZga kiritiladigan quyidagicha investitsiyalar miqdoriga ko'ra soliq imtiyozlari qo'llaniladi:

- 300 ming AQSh dollaridan 3 mln AQSh dollarigacha investitsiya kiritilganda – 3 yil muddatga;
- 3 mln AQSh dollaridan 5 mln AQSh dollarigacha investitsiya kiritilganda – 5 yil muddatga;
- 5 mln AQSh dollaridan 10 mln AQSh dollarigacha investitsiya kiritilganda – 7 yil muddatga;
- 10 mln AQSh dollari va undan ortiq investitsiya kiritilganda – 10 yil muddatga, keyingi 5 yil mobaynida foyda solig'i va yagona soliq to'lovi stavkalari amaldagi stavkalardan 50 foiz past miqdorda qo'llanilgan holda beriladi.

Mamlakatimizda bu borada O'zbekiston Respublikasining "Maxsus iqtisodiy zonalar to'g'risida"gi 2020-yil 17- fevraldagi 604-sonli Qonuni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Erkin iqtisodiy zonalar faoliyatini faollashtirish va kengaytirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" 2016-yil 26-oktabrdagi PF-4853-son hamda "Urgut", G'ijduvon", "Qo'qon" va "Hazorasp" erkin iqtisodiy zonalarini tashkil etish to'g'risida" 2017-yil 12-yanvardagi PF-4931-son farmonida erkin iqtisodiy zona ishtirokchilariga quyidagi imtiyozlar taqdim etilishi belgilab qo'yilgan. Mazkur Nizom O'zbekiston Respublikasi Erkin iqtisodiy zonalarida soliqlar va bojxona to'lovlari bo'yicha imtiyozlarni qo'llash tartibini belgilaydi.

Erkin iqtisodiy zonalariga kiritiladigan investitsiyalar miqdoriga ko'ra EIZ ishtirokchilari quyidagi soliq turlarini to'lashdan ozod etiladi:

- Yer solig'i, foyda solig'i, yuridik shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliq, mikrofirmalar va kichik korxonalar uchun yagona soliq hamda O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Respublika yo'l jamg'armasiga va O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi huzuridagi budjetdan tashqari umumta'lim va tibbiyot muassasalarining moddiy-texnika bazasini rivojlantirish jamg'armasiga majburiy to'lovlar.

Bundan tashqari EIZ ishtirokchilari quyidagi bojxona to'lovlaridan ozod etiladi:

- o'z ishlab chiqarish ehtiyojlari uchun olib kelingan asbob-uskunalar, xomashyo, materiallar va butlovchi qismlar uchun bojxona to'lovlari (bojxona rasmiylashtiruv yig'imlaridan tashqari);
- respublikada ishlab chiqarilmaydigan va loyihalarni amalga oshirish doirasida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan tasdiqlanadigan ro'yxat bo'yicha chetdan olib kelinadigan qurilish materiallari uchun bojxona to'lovlari (bojxona rasmiylashtiruv yig'imlaridan tashqari) to'lashdan ozod etiladi.

EIZ ishtirokchisi tomonidan oldin berilgan imtiyozlar muddatidan uzoqroq muddatli imtiyozlar huquqi qo'llaniladigan hajmga yetuvchi investitsiyalar miqdori oshirilgan taqdirda, imtiyozlarni qo'llash muddati uzoqroq muddatga uzaytiriladi.

Bunda, agar investitsiyalar hajmi oldin berilgan imtiyozlar muddati tugaganidan keyin ko'paytirilsa, bojxona imtiyozlari uzoqroq muddatli imtiyozlar huquqini beruvchi miqdordagi investitsiya kiritilgan kundan, soliq imtiyozlari esa – uzoqroq muddatli imtiyozlar huquqi yuzaga kelgan oydan keyingi oyning 1-kunidan e'tiboran qo'llaniladi.

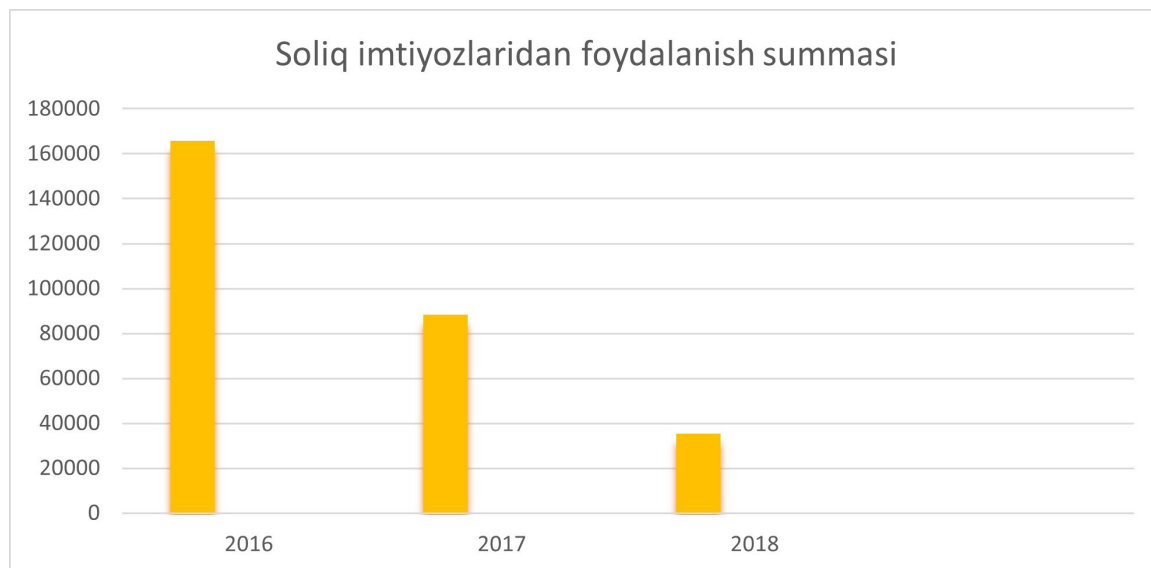
Imtiyozlarni qo'llash muddati imtiyozlar qo'llash boshlangan kundan e'tiboran hisoblanadi. Davlat bojxona xizmati organlari eksportga yo'naltiriladigan mahsulotlar bo'yicha xomashyo, asbob-uskunalar va butlovchi

11 Mustafaqulov Sh.I. Investitsion muhit jozibadorligi: nazariya, metodologiya va amaliyot. Monografiya. – Toshkent: "Iqtisod-Moliya" 2017. – 56-6.

buyumlarni bojxona to'lovlaridan (bojxonada rasmiylashtiruv yig'imlaridan tashqari) ozod qilgan holda "erkin muomala" rejimida chiqaradi.

Berilgan soliq imtiyozlaridan foydalanish holati tahlili 2016-2018-yillar davomida O'zbekistondagi erkin iqtisodiy zonalar ishtirokchilari tomonidan umumiy qiymati 289444,9 mln. so'mni¹² tashkil etgan.

1-chizma: EIZlarda soliq imtiyozlaridan foydalanish holati tahlili

XULOSA VA TAKLIFLAR

Shu o'rinda tashkil etilgan erkin iqtisodiy zonlar joylashgan hududidan kelib chiqqan holda ulardagi infrazuzilma tarmoqlari, yaratilgan qulay investitsiyaviy muhit, barpo etilgan sanoat tarmoqlari bo'yicha bir-biridan keskin farq qilishini inobatga olgan holda quyidagi xulosalar keltirildi.

Erkin iqtisodiy zonalarda uning ishtirokchilariga soliq va bojxona to'lovlaridan imtiyozlar taqdim etish orqali xorijiy investitsiyalarni jalb etish bugunga kelib, preferensiya ko'rinishida emas balki, asosiy sharti sifatiga aylanib bormoqda. Sababi bu kabi imtiyozlar taqdim etish deyarli barcha mamlakatlar hududlarida tashkil etilgan erkin iqtisodiy zonalarda duch kelish mumkin. Shu sababli:

- yurtimizda maxsus iqtisodiy zonalar tashkil etilishida ularda ishlab chiqariladigan yoki xizmat ko'rsatiladigan tovarlarning erkin almashinuvini ta'minlab beruvchi yo'l-transport infrastrukturasini yaratish;
- qo'shimcha qiymati yuqori mahsulotni ishlab chiqarishda xom-ashyolarni zaruriy hollarda klaster metodlarida o'zi mustaqil ishlab chiqarish sharoitlarini yaratish;
- maxsus iqtisodiy zonalariga salohiyatli kadrlarni jalb etish siyosatini xorij tajribasidan foydalanish takliflarini kiritish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. "O'zbekiston–2030 strategiyasi" O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 11.09.2023-yildagi PF-158-son Farmoni. <https://lex.uz>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016-yil 26-oktabrdagi "Erkin iqtisodiy zonalar faoliyatini jadallashtirish va kengaytirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-4853-son Farmoni. <https://lex.uz>
3. "Urgut", "G'ijduvon", "Qo'qon" va "Hazorasp" erkin iqtisodiy zonalarini tashkil etish to'g'risida"gi 2017-yil 12-yanvardagi PF-4931-son Farmoni. <https://lex.uz>
5. Rustamovich, Dehkonov Burhan. "Quality And Safety Of Public Catering Services In Uzbekistan." (2023).
6. Xujamkulov D.Y. Erkin iqtisodiy hududlar. Darslik. –T.: IQTISODIYOT, 2019. – 408-b.
7. Karimqulov Jasur Imomboyevich, "Erkin iqtisodiy hududlarga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni rivojlantirish yo'nalishlari" Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc) ilmiy darajasini olish uchun taqdim etilgan Dissertatsiya ishi.
8. Mustafaqulov Sh.I. Investitsion muhit jozibadorligi: nazariya, metodologiya va amaliyot. Monografiya. – Toshkent: "Iqtisod-Moliya", 2017. – 56-b.
9. www.stat.uz
10. www.president.uz

12 Karimqulov Jasur Imomboyevich "Erkin iqtisodiy hududlarga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni rivojlantirish yo'nalishlari" Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc) ilmiy darajasini olish uchun taqdim etilgan Dissertatsiya

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.